

(v kontextu bývalé Jugoslávie a Balkánu obecně bezesporu aktuálním a atraktivním), využití dvojice komplementárních badatelských diskurzů, a konečně svým pevným regionálním zakotvením (ovšem doplněným plodnou mezinárodní spoluprací) představuje sborník zajímavou prezentaci zaměření etnologických věd v někdy neprávem opomíjeném a pro (nejen) středoevropské etnology, antropology a folkloristy přitom vysoce pozoruhodném regionu.

Petr Janeček

Bonnie C. Wade:
**THINKING MUSICALLY:
 EXPERIENCING MUSIC,
 EXPRESSING CULTURE,**
 Oxford University Press, edice
The Global Music Series, New
 York – Oxford 2004

**Adelaida Reyes: MUSIC IN
 AMERICA,** Oxford University
 Press, edice *The Global Music
 Series*, New York – Oxford
 2005, 123 s. + CD (33 ukázek)

Zatímco celá jedna generace etnomuzikologů (a s nimi i někteří muzikologové) používala od 70. let Blackingovu definici hudby jako „humanly organized sound“, zdá se, že v několika posledních letech dochází ke změně chápání směrem k „doing music“, podle Christophera Smalla dokonce „musicking“. Posun důrazu je tedy zřejmý: od znějícího objektu k aktivitě, která tento objekt uvádí v existenci. Tomu odpovídá i nově pojatá řada poměrně út-

lých publikací, určených bakalářským studentům a veřejnosti, která sice nemusí být vybavena muzikologickou terminologií, ale touží nahlédnout pod povrch hudebního dění určité oblasti. Řada se jmenuje *The Global Music Series* a z jejich plánovaných 17 svazků má být patnáct věnováno hudbě větších či menších oblastí; dva svazky, jejichž autorkami jsou generální editorky celé řady – Bonnie Wade a Patricia Sheenan Campbell – pojednávají hudbu, resp. dva její klíčové aspekty – muzikologickou systematiku a hudební pedagogiku – komparativně.

Thinking Musically je vlastně referenční kniha, která poskytuje zájemci jednak orientaci v hudební terminologii (co jsou kupříkladu idiofony, heterofonie nebo polyrytmika, tedy pojmy, s nimiž se bude setkávat v dalších svazcích). Druhým zřejmým záměrem autorky je vytvořit systematickou základnu, která umožní srovnání různých aspektů hudby po celém světě: instrumentář (a také pojetí jeho systematiky v různých kulturách), organizaci hudebního času, otázky výšky tónu (do konceptu anglického pojmu „pitch“ se ovšem vejde mnohem víc, vlastně celá problematika melodiky a jejího horizontálního i vertikálního uspořádání), i otázky hudební struktury.

Tyto čtyři víceméně muzikologické kapitoly jsou rámovány kapitolami hudebně-antropologickými. V první jsou zmíněny základní hudební kategorie, jimiž se etnomuzikologie běžně zabývá: lidé (hudebníci i posluchači), hudba (znějící fenomén, různé významy pojmu hudba; hudební hodnoty), význam (hudební i textový), užití hudby, proces transmise (je zmíněn jak orální, tak i psaný). Předposlední kapitola se věnuje otázkám kulturních – a tedy

i hudebních – kontaktů, hranic a jejich překračování, a také konceptu autenticity. Poslední kapitola se zlehounka dotýká problematiky terénní práce.

Rozumí se samo sebou, že na 180 stránkách nelze důkladněji probrat to, čemu se věnují studenti muzikologie a etnomuzikologie po léta. Jde spíš o to ukázat, čeho všeho se lze – a je dokonce potřeba – si na hudbě všimnout.

Bylo by téměř beze smyslu – nebo by bylo přinejmenším hodně nespravedlivé – psát o *Music in America* a nenapsat současně o velkolepé desetisvazkové řadě *Garland Encyclopedia of World Music*, jejíž třetím dílem je *The United States and Canada* (ed. Ellen Koskoff, New York + London 2001). Tento monumentální svazek má téměř 1 400 stran, a je nejobsáhlejší ze všech deseti svazků. Přibližně stovka autorů v něm probrala hudbu severoamerického kontinentu až k mexickým hranicím relativně podrobně, a navíc z různých hledisek (jak bývá v americké etnomuzikologii zvykem). V první části jsou hudební projevy severní Ameriky členěny podle jejich sociálního a kulturního kontextu, druhá část je organizována regionálně, v rámci regionů pak kulturně (1. Hudba amerických indiánů; 2. Spojené státy: afroamerická hudba, středo- a jihoamerické hudební tradice v USA; evropské tradice v USA, asijské tradice v USA; 3. Kanada: Quebec; Ontario; Prérie; Britská Kolumbie, severní Kanada).

Jedním z oně stovky autorů je také Adelaida Reyes, emeritní profesorka etnomuzikologie na New Jersey City University: její příspěvek se týká identity, rozmanitosti a vzájemného ovlivňování. Adelaidě Reyes je zážitek kulturní odlišnosti, hledání sebe sama a studium vzájemných vlivů vel-

mi blízké. Pochází z Filipín, kde studovala u nestora místní muzikologie José Maceydy. V době Marcosovy diktatury odešla jako studentka do USA a téměř celý svůj vědecký život se věnovala studiu hudby v prostředí imigrantů – převážně z jihovýchodní Asie.

Teprve v souvislosti se zevrubným americkým svazkem Garlandovy encyklopedie se nebude *Music in America* jevit jako pošetilý pokus osamocenému badatele popsat tak obrovské téma, jakým hudba v Americe (třeba jen severní, a třeba dokonce jen v USA) je. Naopak: jde spíš o rozpracování a četnými ilustracemi (textovými, zvukovými na příloženém CD i obrazovými) rozšířený pohled na tři výše zmíněná témata: rozmanitost, identitu a interakci mezi jednotlivými složkami americké hudby. Témata, která se možná zdají trochu módní, nicméně v prostředí Spojených států amerických jsou klíčová.

Základní metodou prezentace klíčových témat a myšlenek je užití „momentek“ – drobných fenoménů hudebního života: do kontrastu postavené dvě písně, příhoda z historie nahrávacího průmyslu, vznik jednoho neobvyklého hudebního nástroje apod. Tyto momentky Reyes zasazuje do velmi hustého kulturního kontextu – podle známého antropologického postulátu „Text není nic, kontext je všechno“. Chvillemi jakoby dokonce kontext převažoval: analýza Whitmanovy básně, objasňování změny oslovení národa, které použil ve svém v inauguračním projevu prezident F. D. Roosevelt, s tím spojený příběh z hudebního zákulisí... Hudba je tu těsně zaklíčená do událostí doby.

Téma **rozmanitosti** (diversity) je pojata jako důsledek dvou základních filozofických principů americké kultury: ega-

litarianismu a pluralismu. Vlastní zdroje kulturní, potažmo hudební rozmanitosti člení Reyes do dvou skupin: interní (uvnitř USA, kam patří také odklánění se od vlastních tradic) a externí (především různé formy imigrace). Výsledek jejich působení pak chápe jako synergii, jejíž hodnota přesahuje součet jednotlivých vkladů. Nejznámějším a nejdříve akceptovaným příkladem je v hudební sféře **jazz**, ovšem Reyes se zabývá i mnoha dalšími fenomény americké hudební kultury, které vznikly na základě působení rozmanitých vlivů.

Téma **identity** je uvedeno krátkou Whitmanovou básní, jejíž klíčovou myšlenkou je kontradiktivnost, která rozšiřuje (*Do I contradict myself?...I am large...I contain multitudes*), a kontradiktivnost, která vymezuje identitu. Autorka vysvětluje mimořádný význam sebeidentifikace v historii Ameriky (*...the only nation in the world that was invented from an idea* s. 62), upozorňuje i na současnou americkou tendenci stírat jasné kontury identifikačních znaků.

V poslední kapitole se Reyes snaží zodpovědět otázku po **společném základu** americké hudby. *America's musical life calls for a unifying vision...exploration has been guided by the assumption that beneath the surface are unifying forces that pull the parts into a whole that is not merely the sum of its parts* (s. 92). Jako hlavní rys nachází orientovanost na proces (nikoli na znějící fenomén), která je spojujícím mostem mezi realitou a vizí.

Zdálo by se, že pro víceméně populární účely, kterým má kniha sloužit, by byl nejvhodnější základní přístup „music in culture“, tedy prezentace významných osobností či žánrů, zasazených do prostředí, kam patří; tímto způsobem postupují au-

toři ostatních svazků celé řady. V *Music in America* jde však o velmi krásně předvedenou aplikaci teorie „music as culture“. Autorka tu mnohostranně a jak možno názorně odpovídá na základní hudebně-antropologickou otázku „Proč mají různé kultury různou hudbu?“. Těžko si představit na tak krátké ploše odpověď výstižnější.

Zuzana Jurková

Jan Fridrich: ECCE HOMO Svět dávných lovců a sběračů, Agentura Krigl, Praha 2005

Studium paleolitu a mezolitu je pozoruhodnou a svěbytnou subdisciplínou, která se výrazně odlišuje od všech ostatních odnoží archeologie. Důvodů zvláštního postavení studia paleolitu a mezolitu je celá řada, schématicky je však možné je shrnout do několika základních skupin.

1. Paleolit, zvláště paleolit nejstarší a starý, představuje fascinující a patrně věčně živé téma vzniku člověka, jeho kultury a společnosti. **2.** Vývoj paleolitu se odehrával miliony let v přírodním rámci klimatického cyklu střídání dob ledových a meziledových. Pro pochopení paleolitu je proto nezbytná důkladná znalost mnoha přírodních věd (geologie, pedologie, paleontologie aj.). V důsledku toho stojí studium paleolitu, více než kterákoliv jiná archeologická subdisciplína, na pomezí věd společenských a přírodních. Výjimkou nejsou ani hlasy, podle nichž není studium paleolitu vědou archeologickou, nýbrž zvláštním oborem přírodovědy. **3.** Paleolit a mezolit charakterizují lovecko sběračské kultury, tj. způsob života, k němuž Evropan, resp. příslušník současné euro-americko-asijské průmyslové společnosti, ne-